

Staatssecretaris
van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

14 augustus 2015

Onderwerp: Consultatie

Momenteel ligt het wetsvoorstel Wet variabele pensioenuitkeringen ter consultatie. Graag biedt Mercer haar perspectief aan u ter overweging aan. In bijgaand schrijven hebben wij onze mening op het voorstel uiteengezet en geven wij enkele aandachtspunten aan.

Als vertrekpunt willen wij graag benadrukken dat Mercer het genoemde knelpunt onderschrijft voor premieovereenkomsten en kapitaalcontracten in de Nederlandse wetgeving, waarbij een (gewezen) deelnemer uiterlijk op de pensioeningangsdatum verplicht is het opgebouwde pensioenkapitaal (met uitzondering van de tijdelijke regeling Pensioenknip) in één keer om te zetten in een levenslange, vaste pensioenuitkering. Mercer is daarom voorstander van een zodanige wijziging van de Pensioenwet dat een deelnemer op de pensioendatum meer keuzemogelijkheden krijgt. Dat in het wetsvoorstel aan deelnemers nu de keuze wordt geboden om zowel voor een vast (gemiddeld naar verwachting lager) pensioen of een (gemiddeld naar verwachting hoger) variabel pensioen te kunnen kiezen, geeft hier in onze ogen deels invulling aan. Het wetsvoorstel legt niet de wijze vast waarop een variabele uitkering wordt vormgegeven, er zijn verschillende contractvormen mogelijk. Ook het spreiden van schokken wordt in het wetsvoorstel als mogelijkheid geboden.

Zoals eerder aangeven tijdens de twee bijeenkomsten bij uw Ministerie, vinden wij het jammer dat het contant uitkeren van (een deel van het) pensioenkapitaal niet tot de mogelijkheden gaat horen. Eventueel onder bepaalde voorwaarden (bv. voor aflossing hypotheek of bv. als het opgebouwde kapitaal niet zeer relevant is voor het benodigde pensioen) zouden wij kunnen voorstellen dat dit ook als extra mogelijkheid op pensioendatum aangeboden zou kunnen worden. Zoals wij voor u hebben uitgezocht is dit internationaal gebruikelijk. Zonder deze mogelijkheid blijft het risico aanwezig dat de (gewezen) deelnemer immers afhankelijk is van de rentestand bij pensionering.

Pagina 2
14 augustus 2015
Staatssecretaris
van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Achtergrond

Als gevolg van de lage marktrente is het pensioen dat (gewezen) deelnemers en nabestaanden verwerven met opgebouwd kapitaal in een premie- of kapitaalovereenkomst erg laag. Dat effect wordt nog verergerd doordat (gewezen) deelnemers op een onnatuurlijk moment beleggingen moeten converteren naar pensioen en dat uit hoofde van artikel 52 PW, de beleggingen hierop worden afgestemd (steeds voorzichtiger naarmate de pensioendatum nadert), tenzij de (gewezen) deelnemer de regie over zijn beleggingen zelf had overgenomen (maar dat gebeurt niet veel). Het betreft dus twee problemen, waarbij wetgeving slechts invloed heeft (zij het in onze optiek beperkt) op één van de twee (de lage rente kan immers niet met wetgeving bestreden worden).

In ieder geval willen wij concluderen dat het wetsvoorstel in ieder geval één aspect niet zal ondervangen. Degenen die nu van de nieuwe mogelijkheid gebruik gaan maken, hebben hun kapitaal al opgebouwd en eventuele lifecycles die zijn gebruikt zullen dus per definitie zijn nu nog niet afgestemd op de extra mogelijkheden die dit wetsvoorstel biedt.

Enkele algemene aandachtspunten

Het wetsvoorstel handhaaft de huidige systematiek onder de naam vastgestelde pensioenuitkering. Daarnaast wordt een nieuwe systematiek geïntroduceerd onder de naam variabele pensioenuitkering. Variabele uitkeringen worden alleen mogelijk binnen een premieovereenkomst of een kapitaalovereenkomst. Daarbij kan al in de pensioenovereenkomst worden bepaald of de uitkering te zijner tijd vast of variabel is, maar de (gewezen) deelnemer krijgt bij pensionering het wettelijk recht om te switchen naar de andere wettelijke mogelijkheid. De uitvoerder hoeft niet beide mogelijkheden te bieden, dus dat kan per saldo ook waardeoverdracht betekenen en bij shoppen kan dus feitelijk per definitie een keus worden gemaakt. Dat roept dus al direct vragen op over de toepasselijke lifecycle gedurende de opbouwfase (zie ook punt 7 verderop).

Een (gewezen) deelnemer krijgt bij een collectief toedelingsmechanisme (zie hierna) de mogelijkheid om in de 10 jaar voorafgaande aan de fiscale pensioenrichtleeftijd in evenredige delen toe te treden tot een collectiviteitskring. De exacte uitwerking hiervan zal nog wel wat hoofdbrekers vergen. Bijvoorbeeld over de vraag hoe tijdsevenredig moet worden opgevat bij een belegd vermogen, waarbij bovendien ook nog verdere opbouw kan plaatsvinden. In de toelichting is evenwel opgenomen dat kan worden geabstraheerd van de omvang van toekomstige premie-inleg. Als wij dit ruim opvatten lijkt een methode om jaarlijks een evenredig deel van het aantal opgebouwde units in te brengen, ook evenredig verdeeld over de aanwezige beleggingen, het beste alternatief. Wij vragen ons dus af hoe dit verder vormgegeven zal gaan worden en voorzien hier nog de nodige problemen bij invoering.

Pagina 3
14 augustus 2015
Staatssecretaris
van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Het *collectief toedelingsmechanisme* is gedefinieerd als de wijze waarop de financiële mee- en tegenvallers worden verwerkt in variabele uitkeringen. Daartoe kan een pensioenuitvoerder één of meer *toedelingskringen* definiëren. Variëren is in deze systemen mogelijk als gevolg van:

- a. Beleggingsrisico;
- b. Sterfteresultaat;
- c. Gewijzigde levensverwachtingen.

Sterfteresultaat kan alleen worden verwerkt via een collectief toedelingsmechanisme, dus niet in de individuele variant hetgeen naar zijn aard ook logisch is. Hierbij lijkt naast de reguliere uitvoerders ook gedacht te zijn aan de PPI als uitvoerder van een variabele uitkering. Het langlevensrisico is dan immers wellicht ook op basis van een 'spaarkasvariant' vorm te geven. Een PPI mag immers geen verzekeringstechnische risico's lopen, dus verzekeren van langlevensrisico moet uitgesloten zijn (in tegenstelling tot een verzekeraars waarbij dit juist een verplicht element is). Hoe dit exact kan worden vormgegeven zonder dat er sprake is van verzekering van langlevensrisico is voor ons nog onduidelijk. De eis dat een ouderdomspensioen levenslang moet zijn blijft immers. Ook hierover vragen wij ons af hoe dit in aanvullende wetgeving vormgegeven gaat worden. Nieuw is dat de pensioenuitvoerder de risicohouding van de betrokkenen dient vast te leggen als uitgangspunt voor het beleggingsbeleid. Bij een collectief toedelingsmechanisme gaat dat dus om de risicohouding van de toedelingskring. Dit sluit op zich aan bij de wetwijziging die al vanaf 1 juli 2014 geldt voor pensioenfondsen waarbij risicohouding van het pensioenfonds moet matchen met de ambities, doelstellingen en risicohouding die ten grondslag liggen aan de pensioenregeling die het pensioenfonds uitvoert. Hiermee komt er meer overeenstemming tussen hoe met DB en DC wordt omgegaan en dat is volgens ons een trend die nog verdere uitwerking verdient.

Tot slot: het wetsvoorstel kan voorzien in een behoefte bij deelnemers die meer risico willen nemen in de uitkeringsfase, maar zal niet de oplossing zijn voor de gedwongen conversie op de pensioendatum bij een relatief lage rente. Dat 'probleem' blijft en dat is in onze optiek van alle problemen nu wellicht juist de grootste. Hier vinden wij dat deze wetgeving een belangrijk onderdeel mist. Wij verwijzen hiervoor graag weer naar de eerder aangeleverde informatie die wij mondeling met uw Ministerie hebben besproken.

Met vriendelijke groet,

T.H. Burggraaf MPLA

Inhoudelijke reactie op de consultatie en onze vragen

- 1) Bij een variabele pensioenuitkering neemt het risico op aanpassingen van het pensioen (positief dan wel negatief) voor pensioengerechtigden toe. Er wordt nu aangenomen dat in de eerste jaren na invoering 90% opteert voor een variabele uitkering en structureel 50%. Wij vragen ons af of kan worden aangegeven waar deze hoge percentages op zijn gebaseerd. Uit veel onderzoeken (zie ook reactie Stichting Pensioenbehoud) blijkt dat veel deelnemers en (bijna)-gepensioneerden waarschijnlijk niet willen kiezen voor een variabele uitkering, maar een gegarandeerde vaste pensioenuitkering zullen prefereren.
- 2) Van de regeling Pensioenknip werd slechts zeer beperkt gebruik gemaakt, mede omdat deze regeling complex en adviesgevoelig was, waardoor deze tot extra uitvoeringskosten leidde. Het huidige wetsvoorstel moet zodanig worden ingericht dat de geboden mogelijkheden niet als complex en adviesgevoelig wordt gezien en niet tot extra uitvoeringskosten zal leiden. Wij betwijfelen of dit bij de invulling van het huidige wetsvoorstel het geval zal zijn, zeker nu in de ogen van sommigen het provisieverbod de adviesvraag in de weg staat.
- 3) Deelnemers vinden het in de opbouwfase al vaak moeilijk om beleggingskeuzes te maken en zijn vrij beperkt bereid hun persoonlijke risicoprofiel te bepalen. Ze gaan daarom vaak mee met de default optie. Dit vindt mede zijn basis in de werking van het menselijk brein (behavioral finance). Het lijkt onwaarschijnlijk dat veel mensen bewuste afwijkende keuzes rond pensionering zullen maken. Zeker als er te veel (bovendien complexe) keuzemogelijkheden in de markt beschikbaar komen en/of zaken niet simpel en helder zijn uit te leggen aan deelnemers (zoals het gebruik van verwachte rendementen en projectierentes en de impact op hun pensioen), zal dit de interesse voor een variabele uitkering naar onze verwachting temperen. Dit nog afgezien van het feit dat dit per definitie een complex financieel product zal zijn, waarvoor de (gewezen) deelnemer dus aanzienlijke advieskosten zal moeten maken. Het huidige voorstel is complex opgezet en pensioen wordt nu al als moeilijke materie gezien. Een goede communicatie van de nieuwe mogelijkheden is zeer belangrijk, waarbij het essentieel is dat de invulling simpel is ingevuld en door deelnemers te begrijpen, zodat relatief eenvoudig een bewuste keuze gemaakt kan worden, waarbij een goede, niet te complexe inzage in de risico's wordt gegeven. Wij zijn bang dat de nu voorgestelde invulling van de "variabele uitkering" door deelnemers toch vaak als te complex wordt gezien, waardoor de kans groter wordt dat deelnemers toch voor "zekerheid" (een vast pensioen) zullen kiezen.

Pagina 5
14 augustus 2015
Staatssecretaris
van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

- 4) Op basis van het wetsvoorstel is het voor een pensioenuitvoerder onmogelijk om te weten hoe het kapitaal te zijner tijd wordt aangewend. Het lijkt daarmee ook lastig om een toereikende lifecycle te ontwikkelen. Op blz 29 Memorie van Toelichting (hierna: MvT) wordt genoemd: “Voor de opbouwfase moet tot aan de pensioendatum een passende lifecycle worden gehanteerd, waarbij het beleggingsrisico geleidelijk wordt teruggenomen naar een niveau dat aansluit bij het beleggingsprofiel na pensioendatum”. Bij een variabele pensioenuitkering zal (deels) risicovol worden doorbelegd (ook na pensionering). De ideale constructie van de “default” (standaard) lifecycle voor deelnemers die nog in de opbouwfase zitten en die uiteindelijk voor een “vast” pensioen gaan kiezen, zal qua beleggingsrisico anders moeten zijn ingevuld dan voor deelnemers geldt die kiezen voor een “variabel” pensioen. Omdat een deelnemer pas net voor de pensioendatum een keuze maakt voor “vast” of “variabel” en zelfs ook voor de uitvoerder waar hij het pensioen aankoopt, lijkt het een uitdaging de lifecycle voor pensioendatum qua beleggingsrisico zodanig in te vullen dat deze zowel past bij inkoop van “vast” en “variabel” of moet deze standaard uitgaan van een “variabel” pensioen. In dit laatste geval zal het beleggingsrisico voor deelnemers die uiteindelijk toch kiezen voor een “vast” pensioen in de opbouwfase voorafgaand aan hun pensionering hoger worden dan nu het geval is. Daarbij lijkt het ook onmogelijk rekening te houden in het beleggingsbeleid met alle productvarianten die met dit wetsvoorstel mogelijk zijn en waar de (gewezen) deelnemer in veel gevallen dus een keus uit zal kunnen maken.
- 5) Er wordt geconcludeerd dat een variabel partnerpensioen bij overlijden vóór de pensioendatum niet uitvoerbaar is en ook niet wenselijk omdat het in het algemeen op risicobasis is verzekerd. Dat is niet juist en de opmerking kunnen wij ook niet plaatsen. Bij een partnerpensioen op basis van een kapitaalovereenkomst (verzekerd kapitaal bij overlijden) zal er immers ook een kapitaal worden aangewend en er zijn ook premieovereenkomsten waarbij kapitaal zal worden aangewend bij overlijden (bij een aantal PPI's is dat bijvoorbeeld gebruikelijk).
- 6) Deze problematiek wordt nog groter als een (gewezen) deelnemer besluit om in 10 jaarlijks gelijke delen zijn kapitaal voorafgaande aan de fiscale pensioenrichtleeftijd in te brengen in een toedelingskring.

Pagina 6
14 augustus 2015
Staatssecretaris
van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

- 7) Bij het eerste genoemde knelpunt voor het huidige wettelijke kader in de MvT (blz. 17) wordt geschetst dat “vooral ook de rentestand op dat moment” afhankelijk is (bij aankoop “vaste” pensioenuitkering) en “bij een lage rentestand deelnemers voor hun opgebouwde pensioenkapitaal daarom ook een lagere vaste pensioenuitkering terugkrijgen”. Voorafgaand aan pensionering wordt echter bij premieovereenkomsten belegd in zogenaamde lifecycles. Ongeveer 95% van de actieve deelnemers belegt nu (expliciet of onbewust) in een lifecycle waarbij beleggingsrisico’s automatisch richting pensioendatum worden afgebouwd. Het genoemde “marktrente”-risico op moment van aankoop van een vast pensioen is via de huidige lifecycles meestal al (grotendeels) voor deelnemers afgedekt. De huidige, moderne, lifecycles zijn namelijk al zodanig gestructureerd dat schommelingen in de marktrente voorafgaand in de jaren richting de pensioendatum steeds minder invloed meer hebben op de hoogte van het aan te kopen “vast” pensioen. Wij denken dat het “marktrente”-risico nu dus (voor premieovereenkomsten) minder relevant is dan nu geschetst. Het is wel een valide punt voor mensen die een ouder pensioenproduct hebben gebruikt en nu pensioneren, maar voor die groep lijkt dit wetsvoorstel nu net geen oplossing te bieden (zie eerder). Voor kapitaalovereenkomsten is dit echter wel een zeer valide punt. Wel blijft het zo dat door de lage rentestand en het gedwongen aankopen van een levenslang pensioen, het uiteindelijke pensioen relatief laag is en dat een uitstel van dit moment niet mogelijk. Dit concept wetsvoorstel lijkt dat evenwel niet op te lossen.
- 8) Er wordt aangegeven op blz 23 MvT dat de huidige uitkeringshoogte (wij hebben aangenomen dat hiermee wordt bedoeld de initiële uitkering) zodanig is vastgesteld dat deze uitkering met de beschikbare middelen levenslang kan worden volgehouden op basis van de veronderstellingen ten aanzien van de rendementsverwachtingen (projectierente). De normering van de projectierente (rendementsverwachtingen) is dus erg belangrijk.

Basis voor de vaststelling van de aanvangshoogte van de uitkeringen is de projectierente die op zijn beurt (voor collectieve variant) weer is gebaseerd op de risicovrije rente. Bij de individuele variant mag weliswaar worden uitgegaan van het verwachte rendement in het gekozen beleggingsprofiel (op basis van de parameters pensioenfondsen) maar door de bovengrens en de vermoedelijke eisen die gesteld worden aan de mogelijke beleggingsprofielen zal het effect op de aanvangsuitkering vermoedelijk niet heel groot zijn. Het gaat dan immers meer om de vraag of een (gewezen) deelnemer verwacht met beleggingen een iets beter resultaat (volgens het voorbeeld in de MvT zo’n 11% bij een risicovoller risicoprofiel) te zullen gaan behalen dan om een wezenlijk ander perspectief.

Pagina 7
14 augustus 2015
Staatssecretaris
van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

- 9) Bij een collectief toedelingsmechanisme (zoals genoemd onderaan op blz 27 en blz 28 MvT) staat: “De projectierente is gegeven door de risicovrije rente”. Dat lijkt ons op zich een logische projectierente. Het is ons echter niet duidelijk hoe de “risicovrije rente”, ofwel “de door DNB gepubliceerde actuele rentetermijnstructuur” exact wordt vastgesteld:
- a. Wordt met de actuele rentetermijnstructuur bedoeld de (recentelijk aangepaste) RTS die nu geldt voor pensioenfondsen (inclusief UFR)
 - b. Hoe vaak wordt deze aangepast?
 - c. Wordt deze individueel vastgesteld (afhankelijk van leeftijd) en/of op basis van de totale groep als sprake is van een collectief toedelingsmechanisme?
- Het is ons onduidelijk wat er gebeurt (met de hoogte van al eerder vastgestelde uitkeringen) als de risicovrije rente op enig moment wijzigt en die de basis is voor het bepalen van het overrendement. Dit moet volgens ons verder worden uitgewerkt/uitgelegd.
- 10) “Spreiding van schokken worden dakpansgewijs uitgevoerd”. Dit is inderdaad dan het meest zuiver, maar de administratie zal wel veel complex(er) en foutgevoeliger gaan worden en waarschijnlijk tot hogere uitvoeringskosten gaan leiden, mede omdat pensioenuitkeringen zich jaarlijks per pensioengerechtigde anders gaan ontwikkelen.
- 11) Het voorstel inzake het gebruik van toedelingskringen en “collectief toedelingsmechanisme” lijkt logisch. Wel vragen we ons of het wel wenselijk is/waarom ervoor wordt gekozen om voor (gewezen) deelnemers die minder dan tien jaar voor de pensioenrichtleeftijd staan al een tijdsevenredige toetreding tot het collectieve toetredingsmechanisme al mogelijk te maken. De vraag is of het risicoprofiel van deze deelnemers voldoende aansluit. Wij vragen ons bij een dergelijke mogelijkheid verder af hoe een tijdsevenredige toetreding tot het collectieve toetredingsmechanisme zich verhoudt met de mogelijkheid om op pensioendatum voor een vaste pensioenuitkering te kunnen kiezen?